پایان فصل گردشگری ترکیه

مخرب‌تر از حملات تروریستی

مترجم: فاطمه صادقی

زخم عمیق عملیات‌های تروریستی بر صنعت گردشگری ترکیه همچنان بزرگ و بزرگ‌تر می‌شود. بمب‌گذاری‌ها و ناآرامی‌های جنوب‌شرقی این کشور، مقصد گردشگران را تغییر داده است. حملات استانبول و آنکارا بیش از هر چیز بر بی‌ثباتی و حس عدم‌امنیت در این کشور دامن زده است. در ماه ژوئن، عملیات تروریستی شبه‌نظامیان داعش در فرودگاه آتاتورک استانبول ۴۵ کشته و ۱۴۷ زخمی بر جای گذاشت. تأثیر آنی این حمله تروریستی بر حوزه گردشگری ترکیه مشهود بود؛ استانبول بیش از یک‌چهارم گردشگران خارجی خود را از دست داد. اما آنچه گردشگری ترکیه را به کما برد، کودتای نافرجام با ۲۴۰ کشته بود. رجب‌طیب اردوغان، رئیس‌جمهوری ترکیه بیان داشت کشورش، زخم‌خورده «یکی از بزرگ‌ترین موج‌های تروریسم در تاریخ خود» است.

> **استانبول بیش از یک‌چهارم گردشگران خارجی خود را از دست داد. اما آنچه گردشگری ترکیه را به کما برد، کودتای نافرجام با ۲۴۰ کشته بود. رجب‌طیب اردوغان رئیس‌جمهوری ترکیه بیان داشت کشورش، زخم‌خورده «یکی از بزرگ‌ترین موج‌های تروریسم در تاریخ خود» است**

آمار و گفته‌های دست‌اندرکاران صنعت گردشگری ترکیه گواهی بر این حرف هستند. «آکیف» ۴۱ ساله با بیش از ۲۰ سال سابقه اشتغال در این حوزه که هم‌اکنون «هتل خوشبین» در منطقه تاریخی سلطان احمد در استانبول را اداره می‌کند، از حمله انتحاری ماه ژانویه در چند متری هتلش می‌گوید؛ عملیاتی که منجر به مرگ ۱۲ گردشگر آلمانی و یک گردشگر اهل پرو شد و درنهایت لیست بلندبالای کنسلی‌های هتلش. او می‌گوید: «قیمت اتاق‌هایی که پیشتر ۸۰ یورو اجاره می‌دادیم، الان تا ۲۵ یورو کاهش پیدا کرده که حتی اگر تمام اتاق‌ها رزرو شوند، پاسخگوی هزینه‌هایمان نخواهند بود. سفر و گردشگری را غالبا تاثیرگذار بر روند صلح، امنیت و تفاهم می‌دانند. اهمیت حوزه گردشگری که پشتیبان ۱۰ درصد تولید ناخالص داخلی جهان و یک از ۱۱ شغل دنیاست، نه‌فقط به دلیل تاثیر گذاری اقتصادی بلکه به‌عنوان قدرتی سودمند برجسته می‌شود. بسیاری استدلال می‌کنند که سفر، رشد تبادل و تفاهم فرهنگی را موجب می‌شود، انسان‌ها را گرد هم می‌آورد و درنهایت جامعه‌ای صلح‌آمیزتر می‌آفریند اما شواهد تجربی اندکی این دیدگاه را تصدیق می‌کند. هم‌اکنون، برای نخستین‌بار، شورای جهانی سفر و گردشگری با همکاری موسسه اقتصاد و صلح سعی در شناخت رابطه میان گردشگری و صلح دارند. در پی این شناخت، تحقیقات نشان داده است کشورهایی که در حوزه گردشگری قوی‌تر عمل می‌کنند، معمولا صلح‌آمیزتر خواهند بود:

- حوزه گردشگری باز و پایدار به معنای سطح بالاتری از صلح مثبت است، به‌ویژه سطح نگرش‌ها، نهادها و ساختارها که جوامع صلح‌آمیز را می‌آفرینند و ماندگار می‌کنند.
- کشورهایی که حوزه گردشگری باز و پایدار دارند احتمالا از سطوح بالاتر صلح مثبت در آینده برخوردار خواهند شد.
- هرچه حوزه گردشگری یک کشور پایدارتر باشد احتمالا سطح خشونت و درگیری در آن کشور کمتر است.
- حوزه گردشگری کشورهای صلح‌آمیز می‌تواند در زمان خشونت و درگیری بهبود یابد.
- گردشگری می‌تواند در زمان تروریسم بهبود یابد، حتی اگر هدف ترور گردشگران باشند.

معیارهای سنجش صلح

موسسه اقتصاد و صلح، سه معیار را برای سنجش صلح یک کشور درنظر می‌گیرد: صلح منفی در یک کشور (عدم خشونت) که در شاخص صلح جهانی سنجیده می‌شود؛ صلح مثبت (سطوحی از نهادها و نگرش‌ها برای تشویق به صلح و توسعه آن) که در شاخص صلح مثبت سنجیده می‌شود و تأثیر منفی تروریسم بر کسانی که زندگی خود را از دست داده‌اند، مجروحان و صدمه به اموال که در شاخص تروریسم جهانی سنجیده می‌شوند.

سنجش سطح صلح منفی یک کشور در شاخص صلح جهانی براساس سه حوزه صلح ذیل است: درگیری داخلی و خارجی مداوم، امنیت و مصونیت اجتماعی و نظامی‌شدن. این شاخص، ارزیابی خارجی از صلح منفی را ارایه می‌دهد که براساس مقیاس‌هایی مانند هزینه‌های نظامی به‌عنوان درصدی از تولید ناخالص داخلی و توانایی سلاح‌های هسته‌ای است. ارزیابی خارجی از صلح منفی یعنی وضع صلح در خارج از مرزهای یک کشور. این شاخص ارزیابی داخلی از صلح منفی را نیز ارایه می‌دهد که براساس سطح مشاهده جرم در جامعه و آمار آدم‌کشی است. ارزیابی داخلی صلح منفی به معنای میزان آرامش و صلح درون مرزهای یک کشور است.

شاخص صلح مثبت بر ۸ پایه استوار است. این ارکان که لازمه خلق جامعه‌ای صلح‌آمیز هستند عبارتند از: محیط مطلوب تجاری، حسن روابط با کشورهای همسایه، سطح بالای سرمایه‌های انسانی، پذیرش حقوق دیگران، سطح پایین فساد، عملکرد صحیح دولت، گردش آزاد اطلاعات و توزیع عادلانه منابع. شاخص تروریسم جهانی امتیازی است که براساس ۴ نشانه از پیامدهای منفی تروریسم سنجیده می‌شود: تعداد کل حملات تروریستی در یک سال، تعداد کل کشته‌ها در عملیات‌های تروریستی در یک‌سال معین، تعداد کل مجروحان در عملیات‌های تروریستی در یک‌سال معین و میزان تقریبی آسیب به اموال در عملیات‌های تروریستی در یک‌سال معین.

توجه بیشتر به حوزه گردشگری پایدار جامعه‌ای صلح‌آمیزتر می‌آفریند

گردشگری دولت‌ها را مجبور می‌کند در جهت جذب گردشگران خشونت را متوقف کنند یا در میان شهروندان روابط مسالمت‌آمیز برقرار سازند. از این‌رو می‌توان گردشگری را حامی صلح دانست. این حوزه به‌طور خاص زمانی اهمیت پیدا می‌کند که بخش قابل توجهی از اقتصاد کشور را دربرمی‌گیرد. از این موارد می‌توان به تحریم گردشگری علیه گواتمالا اشاره کرد که چگونه دولت نظامی این کشور را مجبور به ترک نقض حقوق بشر کرد، در کشمیر، گردشگری مرزی عاملی مهم در کاهش اختلافات میان هند و پاکستان بر سر این منطقه پرمناقشه است، در روآندا، علاقه گردشگران به بازدید از گوریل‌های منطقه، تلاش برای پاکسازی میادین مین این کشور را نسبتا افزایش داد و در پاناما، گردشگری نیرویی تحمیلی برای غیرنظامی‌شدن آن کشور بود. در کل، خشونت که نباشد، گردشگری رونق می‌یابد و شاخص گردشگری با سطوح بالاتری از صلح منفی مرتبط است. در مقایسه با صلح خارجی، پیوند میان شاخص گردشگری و صلح داخلی محکم‌تر است؛ به عبارت دیگر، عموما هرچه خشونت در کشوری کمتر باشد، حوزه‌های گردشگری آن کشور پایدارتر خواهد بود.

بهبود گردشگری کشورهای صلح‌آمیز در زمان خشونت و درگیری

شاخص صلح جهانی نشان می‌دهد خشونت در جهان از سال ۲۰۰۸ به بعد بیشتر و بیشتر شده است. جنوب صحرای آفریقا به دلیل درگیری‌های داخلی و آمریکای لاتین شاهد افزایش آمار آدم‌کشی بوده‌اند. طبق برآورد سازمان ملل متحد هم‌اکنون بیش از ۵۰ میلیون نفر پناهجو و تبعیدشده داخلی وجود دارد که این آمار بعد از جنگ جهانی دوم بی‌سابقه است. تروریسم رشد کرده است و حملات تروریستی صرفا همان «مظنونان همیشگی» مثل افغانستان، عراق، نیجریه، پاکستان و سوریه را هدف قرار نمی‌دهد، بلکه دامنه آن تا کشورهای صلح‌آمیز مانند بلژیک، دانمارک و فرانسه هم گسترش پیدا کرده است.

با این حال در همین بازه زمانی، گردشگری همچنان رشد کرده و سهم آن در رشد تولید ناخالص داخلی از ۴٫۹ درصد در سال ۲۰۰۸ به ۵٫۳ درصد در سال ۲۰۱۵ رسیده و در رشد اشتغال زایی سفر و گردشگری از ۵٫۱ درصد تا ۵٫۴ درصد بوده است.

بین سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۵، شاخص صلح جهانی به‌طور متوسط ۲٫۴ درصد کاهش پیدا کرد (۶٫۶ درصد در کشورهای جنگ‌زده و ۱٫۴ درصد برای سایر کشورها) که این رقم در شاخص گردشگری ۱۰ درصد بود (۱۴٫۸ درصد کاهش در کشورهای جنگ‌زده و افزایش چشمگیر ۱۲٫۸ درصدی در سایر کشورها).

موارد ذکرشده نشان می‌دهند در سطح جهانی، ارتباط میان تغییرات شاخص گردشگری و صلح جهانی منفی و ضعیف است و همچنین حاکی از این است که حتی اگر در کشوری مسالمت‌آمیز امنیت به مخاطره بیفتد، پایداری حوزه گردشگری لزوما آسیب نخواهد دید.

با نگاهی به سوابق کشورهای مسالمت‌آمیز می‌توان موارد بسیاری را یافت که امتیازات آنها در شاخص صلح جهانی افت و در شاخص گردشگری رشد داشته است. عمان یکی از این کشورهاست که گردشگری در آن با وجود سطوح بالای نظامی‌شدن، رونق یافت و همچنین اوکراین که با وجود جنگ مستمر با روسیه در شمال شرق کشور، سهم گردشگری آن در تولید ناخالص داخلی از ۲٫۶۵ درصد در سال ۲۰۰۸ به ۴٫۹۵ درصد در سال ۲۰۱۵ افزایش پیدا کرد. همه اینها بیانگر مقاومت حوزه گردشگری با توجه به افزایش سطح درگیری‌ها و خشونت‌هاست. حوزه گردشگری باز و پایدار به معنای سطح بالاتری از صلح مثبت است: به‌ویژه سطح نگرش‌ها، نهادها و ساختارها که جوامع صلح‌آمیز را می‌آفرینند و ماندگار می‌کنند.

گردشگری از جهات گوناگون بر صلح مثبت تأثیر می‌گذارد. هرچه مردم بیشتر با مسافران و گردشگران و سایر فرهنگ‌ها ارتباط برقرار کنند، سطح تحمل و پذیرش حقوق دیگران نیز بیشتر خواهد شد. دولت‌ها نیز ممکن است مجبور به پذیرش حقوق مردم محلی شوند تا با همکاری آنان روند گسترش حوزه گردشگری را تسهیل بخشند. دولت میانمار در پی افزایش بهره گردشگری، سیاستی را مبنی بر مشارکت مردم محلی در حوزه گردشگری اعمال کرد که در آن حقوق جامعه محلی به‌عنوان مشارکان و ذینفعان حوزه گردشگری پذیرفته‌شده است.

افزایش پایداری گردشگری می‌تواند بهبود عملکرد دولت‌ها را در پی داشته باشد، زیرا دولت‌ها به نیازها پاسخ می‌دهند و هدف آنها ایجاد محیطی پذیرا در جهت توسعه بیشتر گردشگری است. برای مقابله با بی‌ثباتی گردشگری در زمان انتخابات کنیا، برنامه‌ای فراهم شد که طبق آن همه سهامداران در زمان شدت گرفتن تنش‌های سیاسی با مشارکت یکدیگر به حفظ و ترویج صلح کمک کنند.

با رشد گردشگری و توسعه حوزه گردشگران، یادگیری بسیاری از مهارت‌ها مانند مهارت‌های زبانی و تجاری برای افراد محلی ضروری است که این امر موجب پیشرفت سرمایه انسانی می‌شود. گسترش حوزه گردشگری در نامیبیا منجر به پیشرفت مهارت‌های مردم محلی به‌ویژه در زبان و مشاغلی مانند آشپزی شد و درنتیجه پیشرفت سرمایه انسانی افزایش یافت.

با رشد گردشگری، افراد تجارب و ایده‌های خود را با یکدیگر به اشتراک می‌گذارند که این امر می‌تواند منجر به گردش اطلاعات درون کشور و سراسر مرزها شود. برای مثال رشد گردشگری سیاسی در ایرلند شمالی به دلیل کسب اطلاعات بیشتر درباره نبرد و تاریخ این منطقه بوده است و درنهایت اشتراک‌گذاری دانش و اطلاعات را ممکن ساخت.

> **متوسط تغییر جهانی نشان از رشد ۱۰ درصدی در امتیاز شاخص گردشگری و تشدید ۹۸ درصدی در شاخص تروریسم جهانی دارد. تجزیه و تحلیل متوسط تغییرات جهانی نشان داده هدف قرار دادن یا ندادن گردشگران در عملیات‌های تروریستی تفاوت‌های اساسی را به وجود نیاورده است**

گردشگری حتی توانایی تاثیرگذاری بر روابط میان کشورهای همسایه را نیز دارد. در سطح فردی، سفر به کشورهای همسایه می‌تواند درک و تحمل افراد را بالا ببرد و در سطح اقتصادی دوجانبه را سرعت بخشد. برای نمونه زمانی که مردم کره‌جنوبی از کوهی در کره‌شمالی بازدید کردند، این امر هم در سطح فردی و هم در سطح ملی تاثیری مثبت بر دیدگاه آنها نسبت به کره‌شمالی گذاشت.

آمارها نشان می‌دهند پیوند محکمی میان شاخص صلح مثبت و گردشگری وجود دارد و رابطه‌ای قطعی میان سطح صلح مثبت و گردشگری پایدار و باز را نشان می‌دهد. از میان تمامی ارکان صلح مثبت، سطوح بالای سرمایه انسانی و محیط مطلوب تجاری قوی‌ترین پیوند را با شاخص گردشگری دارند.

هرچند رابطه میان صلح مثبت و گردشگری پایدار و باز در همه‌جای دنیا یکسان نیست. در بیشتر نقاط دنیا رابطه‌ای قطعی میان صلح مثبت و پایداری گردشگری وجود دارد اما تفاوت در قدرت این رابطه است. به‌عنوان مثال در آمریکای شمالی، شاخص گردشگری با سطوح پایین‌تری از صلح مثبت مرتبط است. زمانی که ایالات‌متحده آمریکا شاهد رشد فساد و کاهش آزادی رسانه‌ها بود، این امر تاثیری بر پایداری و بازی گردشگری آن نداشت.

کشورهایی که حوزه گردشگری باز و پایدار دارند احتمالا از سطوح بالاتر صلح مثبت در آینده برخوردار خواهند شد.

در سطح جهانی، از سال ۲۰۰۸ به بعد شاهد پیشرفت اندکی در سطح صلح مثبت بوده‌ایم. آشکار شدن تغییرات در شاخص صلح مثبت غالبا زمانبر است اما برخی ارکان آن بیشتر تغییر کرده‌اند. از سال ۲۰۰۸ تاکنون مثبت‌ترین تغییرات مربوط به پذیرش حقوق دیگران و جریان آزادانه اطلاعات است. این در حالی است که سطح سرمایه انسانی و رابطه با کشورهای همسایه تغییری جزیی داشته‌اند. سطوح پایین فساد رکنی است که بیش از سایر رکن‌ها تشدید شده است.

تاکنون، هیچ‌گونه بررسی اصولی درباره رابطه علت و معلولی میان گردشگری با نهادها، نگرش‌ها و ساختارها که سازنده و حفظ‌کننده جوامع صلح‌آمیز هستند، انجام نشده است. تحقیقات سازمان جهانی گردشگری نشان می‌دهند اگر چنین رابطه‌ای هم وجود داشته باشد، همزمان نیست. پایداری و بازی حوزه گردشگری بر موسسات، نگرش‌ها و ساختارهایی تأثیر گذاشته که بر صلح در زمان آینده تأکید دارند، نه در زمان حال.

نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهند شاخص گردشگری می‌تواند از آینده کلی سطوح صلح مثبت خبر دهد: کشورهایی که در حوزه‌های گردشگری پایدار تر و باز تر هستند احتمالا از سطوح بالاتر صلح مثبت در آینده برخوردار خواهند شد.

تروریسم رشد می‌کند اما گردشگری می‌تواند خود را بهبود بخشد، حتی اگر هدف ترور، گردشگران باشند.

تروریسم اثرات مشهودی بر گردشگری دارد. گاهی هدف اصلی تروریست‌ها، گردشگران هستند مانند بمب‌گذاری در هواپیمای روسی متروجت در مصر، تیراندازی در ساحل تونس، حمله به شهر اقصر در مصر و گاهی گردشگران برحسب اتفاق در یک حادثه تروریستی گرفتار می‌شوند؛ حوادث نیویورک، لندن، پاریس و بروکسل نمونه‌های اندکی از این دست هستند. سیستم‌های حمل‌ونقل یا زیرساخت‌های مسافرتی از جمله مکان‌های مورد علاقه تروریست‌ها هستند. استفاده از وسایل حمل‌ونقل برای انجام عملیات تروریستی مانند هواپیماها، فرودگاه‌ها، سیستم‌های زیرزمینی و ایستگاه‌های راه‌آهن روند سفر و گردشگری را بیش از پیش مختل می‌کند.

اثرات کوتاه‌مدت تروریسم بر حوزه گردشگری بدیهی است. برای نمونه هشدارهای مشاوران سفر درنهایت منجر به کاهش تعداد گردشگران می‌شود. اما هم‌اکنون این پرسش مطرح است که آیا حملات تروریستی اثرات بلندمدت نیز بر حوزه گردشگری دارند؟ برخی تحقیقات نشان می‌دهند آنچه حوزه گردشگری را متضرر می‌سازد تداوم عملیات‌های تروریستی است و نه شدت آن. تحقیقات بیشتر حاکی از آن است که بی‌ثباتی سیاسی بیش از عملیات‌های روزانه نیم‌میلیون گردشگر از این مکان بازدید می‌کردند ولی اکنون این مغازه‌های ۵۵۰ ساله خالی از گردشگر شده‌اند. «الپر» ۴۰ ساله، تاجر ۲۰ ساله فرش می‌گوید: «ما گلیم‌هایی را که زمانی ۷۰۰ لیر یا بیشتر می‌فروختیم، الان به نصف قیمت آن می‌فروشیم. الان قیمت فروش ما همان قیمت خریدمان است فقط برای این‌که حداقل کمی از هزینه‌هایمان را پوشش دهد. قبلا در روز بیش از ۲ هزار لیر کالا می‌فروختیم ولی الان نصف این مقدار را هم در ماه نمی‌فروشیم.» الپر به دلیل عدم‌رونق کسب‌وکار مجبور به اخراج یکی از کارکنان خود در ماه جولای شد و اکنون نگران است که مجبور شود تا آخر سال کرکره مغازه خود را پایین بکشد. او همچنین از داچتا، مقصدی شناخته‌شده برای کشتی‌های کروز از اروپا می‌گوید که عملا تجارتی در آن صورت نمی‌گیرد. شریک او، عمر ۵۰ ساله که از ۹ سالگی در بازار بزرگ کار می‌کرده است، می‌گوید: «تاکنون شرایطی وخیم‌تر از الان ندیده‌ام. ترکیه تاکنون با بحران‌های بسیاری دست‌وپنجه نرم کرده اما هیچ یک به این اندازه موجب زیان کسب‌وکارهای کوچک نشده است. ما باید خانواده‌هایمان را حمایت کنیم. ما هم خودمان این جنس‌ها را از افرادی خریده‌ایم و حالا که گردشگر نیست قادر به پرداخت پول‌شان نیستیم. این بحران آنها هم هست.»

«فصل گردشگری ترکیه رو به اتمام است». این را زکیه یوسل، مدیرعامل یک آژانس تورگردانی ترکی می‌گوید. او به کم و کمترشدن فروش تورهای تعطیلات اشاره می‌کند: «ما نمی‌دانیم تا ۶ ماه آینده چه اتفاقاتی خواهد افتاد، اما من از فرستادن مردم با تورها تا چند ماه آینده احساس خوبی ندارم. صحنه‌های زننده‌ای از کودتا پخش شد که خشم مردم در کشور را برانگیخت. این صحنه‌ها بیشتر از حملات تروریستی به صنعت گردشگری آسیب زد.» او از اعتماد مجدد گردشگران ترکیه یاد کرد. «گردشگران کم‌کم به ترکیه بازمی‌گشتند. استانبول، آنکارا و سواحل ترکیه دوباره مقصد گردشگران شده بودند اما بمب‌گذاری فرودگاه آتاتورک این صنعت را متزلزل کرد.» طبق مطالعات شورای جهانی سفر و گردشگری بهبود صنعت گردشگری هر شهر یا کشوری که زخم‌خورده تروریسم است، به‌طور میانگین ۱۳ ماه زمان می‌برد. حملات تروریستی صرفا یکی از مشکلات ترکیه است. جنگ سوریه در مرزها، بحران مهاجرت و عواقب اختلافات سیاسی با روسیه از دیگر چالش‌های پیش‌روی این کشور است.

۲۰۱۵، سهم گردشگری در رشد تولید ناخالص داخلی به ۵٫۳ درصد رسید

گردشگری برای صلح

روند گردشگری و تروریسم

جهان به شکل فزاینده‌ای بیش از پیش تحت‌تأثیر تروریسم قرار دارد. در طی ۱۵ سال اخیر بیشترین رشد سالانه مرگ ناشی از حملات تروریستی، مربوط به سال ۲۰۱۴ است که نسبت به سال قبل ۸۰ درصد افزایش داشت. شهروندان و مایملک همچنان نخستین اهداف تروریست‌ها هستند. بین سال‌های ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴، تعداد کشته‌شدگان شهروندان به دلیل حملات تروریستی ۱۷۲ درصد افزایش یافت. هزینه‌های اقتصادی تروریسم در سطح جهانی به ۵۲٫۹ میلیارد دلار آمریکا در سال ۲۰۱۴ رسید که با رشدی ۳۲٫۹ میلیارد دلاری نسبت به سال ۲۰۱۳ بی‌سابقه بوده است. با این حال، تروریسم در پنج کشوری که بیشترین عملیات تروریستی در آنها اتفاق می‌افتند یعنی افغانستان، عراق، نیجریه، پاکستان و سوریه متمرکز شده است. در ۱۵ سال گذشته فقط ۵ درصد از مرگ‌های ناشی از حملات تروریستی در کشورهای غربی اتفاق افتاده است و ۹۱ درصد این مرگ‌ها فقط به چهار حمله تروریستی نسب داده می‌شوند: ۱۱ سپتامبر با ۲۹۹۶ کشته، بمب‌گذاری در قطار مادرید با ۱۲۱ کشته، قتل‌عام در نروژ با ۷۷ کشته و بمب‌گذاری در لندن با ۵۶ کشته.

متوسط تغییر جهانی نشان از رشد ۱۰ درصدی در امتیاز شاخص گردشگری و تشدید ۹۸ درصدی در شاخص تروریسم جهانی دارد. تجزیه و تحلیل متوسط تغییرات جهانی نشان داده هدف قرار دادن یا ندادن گردشگران در عملیات‌های تروریستی تفاوت‌های اساسی را به وجود نیاورده است. میانگین تغییر در امتیاز شاخص تروریسم جهانی برای کشورهایی که گردشگران هدف عملیات‌های تروریستی بوده یا نبوده‌اند به ترتیب ۱۱۹ و ۹۱٫۷ درصد بدتر شده است. در همین زمان، میانگین تغییر در امتیاز شاخص گردشگری برای کشورهایی که گردشگران هدف عملیات تروریستی بوده یا نبوده‌اند به ترتیب ۸٫۷ و ۱۳٫۶ درصد رشد را نشان می‌دهد. بین سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۵، بیشتر کشورها در امتیاز شاخص تروریسم بدتر عمل کردند اما بسیاری از آنها در امتیاز شاخص گردشگری پیشرفت کردند. همه اینها حاکی از آن است که بازی و پایداری گردشگری هنگام وخامت شرایط تروریستی توانایی مقاومت و بهبود خود را دارد.

منبع: شورای جهانی سفر و گردشگری www.wttc.org